

אסור להרבות כסף וזהב יותר מצרכי אפסניא — שכר חילותיו ושאר הוצאות המלכות.
אין איסור אלא להרבות בעצמו להניח בגנזיו, אבל לאוצרות בית ה' ולהיות שם מוכן לצרכי
הציבור ולמלחמותם — מצוה להרבותו (רמב"ם מלכים ג, ד).

- מד. א. מהי מחלוקת התנאים על דרישת טעמא דקרא? כיצד דנים כאשר התורה עצמה מפרשת טעם האיסור?
מפני מה לא נתגלו טעמי תורה?
ב. מהו מקור איסור 'יחוד'?
- א. נחלקו תנאים האם יש לנו לדרוש את טעמו של הדין הכתוב, ועל ידי כך הדין ישתנה בהעדר אותו הטעם
(ר' שמעון), אם לאו (ר' יהודה).
יש לפעמים כשהטעם ברור ומובן מאליו, או כשהדין חריג והטעם מתבקש בבירור — לכו"ע
דרשינן טעמא דקרא (עפ"י ראשונים).

כאשר התורה מפרשת את הטעם — לפי האומר דרשינן טעמא דקרא, היות ולא הוצרך הטעם ליכתב,
הרי נתינת הטעם באה ללמדנו הלכה נוספת [שכוללת יותר מהטעם המפורש]. ולדעת הסובר בעלמא לא
דרשינן, כאן שהטעם מפורש — הדין משתנה בהתאם לאותו טעם.
ולפי המפרשים שלתנא קמא אסור להרבות על י"ח בכל אופן [וכן פסק הרמב"ם], מבואר
שלדעתו אין הפרש אם הטעם מפורש אם לאו (ע' עמודי אור עד, ט; אבי עזרי איסור"ב יב, א).

אמר רבי יצחק: מפני מה לא נתגלו טעמי תורה — שהרי שתי מקראות נתגלו טעמן ונכשל בהן גדול
העולם.

כתב הרמב"ם (בסוף ספר קרבנות): אף על פי שכל חוקי התורה גזרות הם, ראוי להתבונן בהם,
וכל מה שאתה יכול ליתן לו טעם — תן לו טעם. הרי אמרו חכמים הראשונים שהמלך שלמה
הבין רוב הטעמים של כל חוקי התורה.
ורוב דיני התורה אינם אלא עצות מרחוק מגדול העצה לתקן הדעות וליישר כל המעשים.
והרב המאירי כתב: 'צריך אדם להזהר שלא לחזר אחר טעמי מצות עד שימוד עצמו שלא להקל
בהן בידיעת טעמן. דרך הערה אמרו מפני מה לא נתגלו טעמי תורה...!'

- ב. איסור יחוד בעריות — מדאורייתא (ודרשוהו חכמים מכי יסיתך... בן אמך). יחוד דפנויה נאסר מגזרת בית
דינו של דוד (ע"ז לו:), ממעשה אמנון ותמר. [ולדוד התירו היחוד עם אבישג. כדלהלן כב].

דפים כא — כב

- מה. א. מצות כתיבת התורה למלך — כיצד?
ב. מי שהניחו לו אבותיו ספר תורה, האם מצוה עליו לכתוב בעצמו?
ג. באיזה כתב היתה כתובה התורה עד ימות עזרא?
- א. המלך מצווה לכתוב לשמו שני ספרי תורה (וכתב לו את משנה התורה...), אחד שהוא יוצא ונכנס עמו
לכל מקום, מלבד במקומות שאינם ראויים לקריאה, כמקומות מטונפים (והיתה עמו וקרא בו — מקום

הראוי לקרוא). ספר זה עושה אותו כמין קמיע ותולה בזרועו (יש מפרשים לאו דוקא אלא כלומר צמוד אליו תמיד) שנאמר שויתי ה' לנגדי תמיד, ועוד ספר שמונח לו בית גזיו. ולא יתנאה בשל אבותיו אלא מצוה עליו בדוקא לכתוב.

א. בעת שישב המלך על כסאו כותב לו ספר תורה לשם המלך יתר על ספר שהיה לו כשהוא הדיוט. [אם לא היה לו מקודם — כותב עתה שנים]. זה שכותב לו לשמו, מגיחים אותו מספר העזרה על פי בית דין הגדול, והוא הספר שיהיה עמו תמיד; אם יצא למלחמה — ספר תורה עמו. נכנס — והוא עמו. יושב בדין — והוא עמו. מיסב — והוא כנגדו. ולא יסור ממנו אלא בלילה בלבד וכשיכנס לבית המרחץ ולבית הכסא או לישן על מטתו (עפ"י רמב"ם מלכים ג, א; ספר תורה ז, ב).

ב. לכאורה משמע בגמרא שלפי דעה אחת אין המלך מצווה בכתיבת שני ספרים, שדרש 'משנה התורה' ו'שויתי...'. לענין אחר. וכבר עמדו על כך המפרשים. ע' מהרש"ל; מהרש"א; בית הלוי ח"א ו, ב; ערו"ל; חדושי ר' מאיר שמחה).

ב. אמר רבה: אף על פי שהניחו לו אבותיו לאדם ספר תורה, מצוה לכתוב משלו (ועתה כתבו לכם את השירה...).

כתבו הפוסקים שעיקר החיוב לכתוב הוא רק למי שאין לו ספר, אבל לזה שירש אין חיוב ומכל מקום מצוה יש לו לכתוב [או לקנות] — לרוב הפוסקים] [ע' בשו"ת שרידי אש ח"ג צז; שבט הלוי ח"ב קלג].

ג. נחלקו החכמים בדבר; לדברי מר זוטרא או מר עוקבא, וכן דעת רבי יוסי בברייתא, בתחילה ניתנה תורה לישראל בכתב עברי (של בני עבר הנהר. רש"י) — הוא 'כתב ליבונאה' (רב חסדא) — ובלשון הקדש. חזרה וניתנה להם בימי עזרא בכתובה אשורית — כתיבה שעלתה עמהם מאשור [ובלשון ארמי. ביררו להם לישראל לשון הקדש, והניחו להדיוטות כלומר לכותבים, כתב עברי ולשון ארמי]. נחלקו המפרשים אם 'בתחילה ניתנה תורה' הכוונה ללוחות עצמם, אפשר לוחות שניים בלבד, או לספרים שבידם.

רבי אומר: בתחלה בכתב אשורי ניתנה תורה [ונקראת כתיבה זו 'אשורית' על שם שמאשרת בכתב]. משחטאו — נשכח מהם. כיון שחזרו בהם בימות עזרא — החזירו להם (שוכו לבצרון אסירי התקוה, גם היום מגיד משנה אשיב לך).

רבי שמעון בן אלעזר אומר משום ר"א בן פרטא שאמר משום ר"א המודעי: כתב זה לא נשתנה כל עיקר (ווי העמדים (מה עמודים לא נשתנו אף וויים לא נשתנו. ורש"י לא גרס זאת); ואל היהודים ככתבם וכלשונם — מה לשונם לא נשתנה אף כתבם לא נשתנה).

דף כב

- מו. א. אלו הלכות מורא וכבוד מיוחדות למלך?
 ב. מהי התדירות של תספורת המלך, כהן גדול וכהן הדיוט?

א. אין רוכבים על סוסו של מלך, ואין יושבים על כסאו, ואין משתמשים בשרביטו, ואין רואים אותו כשהוא מסתפר ולא כשהוא ערום ולא כשהוא בבית המרחץ — שנאמר שום תשים עליך מלך — שתהא אימתו עליך.

ב. מלך מסתפר בכל יום, משום מלך ביפיו תחזינה עיניך. כהן גדול מערב שבת לערב שבת — הואיל והמשמרות מתחלפות. כהן הדיוט — אחת לשלשים יום (ופרע לא ישלחו — ולמדים גזרה שוה מנזיר ש'פרע' היינו שלשים יום). והיא תספורת מיוחדת, תספורת לוליינית — ראשו של זה בצד עיקרו של זה (כסום יכסמו את ראשיהם. ואין הכהנים מגלחים ראשם לגמרי, ככתוב וראשם לא יגלחו. וע' בהרחבה בספר מגדים חדשים ברכות יט). ודוקא בזמן ביאה, כלומר כשהמקדש קיים, אבל עתה מותרים [דומיא דאיסור שתיית יין שאינו אלא בשעת עבודה]. והרי גם אם מהרה יבנה המקדש אפשר שיסתפר ויבוא לעבוד מיד.

דין שתיית יין לאנשי משמר ולשאר כהנים — נתבאר בתענית יז.

מז. אלו מאמרים הוזכרו בסוגיא בעניני איש ואשתו, נישואין וגירושין?

אמר רב שמואל בר נחמן: לכל יש תמורה חוץ מאשת נעורים... שנה לו רב יהודה לרב יצחק בנו: אין אדם מוצא קורת רוח אלא מאשתו ראשונה... כגון אמך. [ואעפ"י שהיתה אשה קשה, מעברת על מדותיה היתה].
אמר רב שמואל בר אבניא בשם רב: אשה גולם היא ואינה כורתת ברית [י"א: אינה מחזקת טובה] אלא למי שעשאה כלי...

אמר רב שמן בר אבא: בוא וראה כמה קשים גירושים, שהרי דוד המלך התירו לו לייחד (עם אבישג) ולא התירו לו לגרש.
אמר רבי אליעזר: כל המגרש את אשתו ראשונה, אפילו מזבח מוריד עליו דמעות...
אמר רבי יוחנן ואיתימא רבי אלעזר: אין אשתו של אדם מתה אלא אם כן מבקשים ממנו ממון ואין לו...
ואמר רבי יוחנן: כל אדם שמתה אשתו ראשונה — כאילו חרב בית המקדש בימיו...
אמר רבי אלכסנדר: כל אדם שמתה אשתו בימיו, עולם חשך בעדו... רבי יוסי בר חנינא אמר: פסיעותיו מתקצרות... רבי אבהו אמר: עצתו נופלת...
אין איש מת אלא לאשתו ואין אשה מתה אלא לבעלה...

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: קשה לזווגם כקריעת ים סוף. והעמידו דבריו בזיווג שני, אבל בזיווג ראשון אמר רב יהודה אמר רב: ארבעים יום קודם יצירת הולד בת קול יוצאת ואומרת בת פלוני לפלוני.